גמ' א"ל רבינא לרבא היינו "רגל" היינו "בהמה"? א"ל תנא 'אבות' וקתני 'תולדות', אלא מעתה סיפא דקתני* "השן מועדת הבהמה מועדת" מאי 'אבות' ומאי 'תולדות' איכא? הוה קמהדר ליה בבדיחותא- וא"ל "אנא שנאי חדא ואת שני חדא", וטעמא מאי? אמר רב אשי תנא שן דחיה וקתני שן דבהמה ס"ד אמינא °ושלח את בעירה" כתיב- בהמה אין חיה לא, קמ"ל *דחיה בכלל בהמה; אי הכי הא מבעי ליה למיתני ברישא? הא* °דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה, אי הכי רישא נמי ליתני ההיא דלא כתיבא ברישא? הכי השתא התם אידי ואידי= אבות נינהו כל דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה הכא שביק אב ותני תולדה? איבעית אימא איידי דסליק מרגל פתח ברגל | תנו רבנן בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר, כיצד- *בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה- בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה, באוכף שעליה, ובשליף שעליה, ובפרומביא שבפיה, ובזוג שבצוארה, וחמור במשאו, משלם נזק שלם, סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם נזק שלם הזיק פשיטא אלא אימא: התיז והזיק משלם נזק שלם | צרורות מאן דכר שמיהו? חסורי מחסרא והכי קתני צרורות כי אורחייהו= חצי נזק וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם חצי נזק סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם נזק שלם:

ת"ר *תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים: בכנפיהן משלם נזק שלם, ברוח שבכנפיהן משלמין חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם | תניא אידך תרנגולין שהיו מהלכין ע"ג עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נזק שלם, העלו עפר או צרורות משלמין חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם | תניא אידך תרנגול שהיה מפריח ממקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הכלים משלם חצי נזק | סתמא כרבנן, אמר רבא בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי אלא רבנן: אי כגופו דמי כוליה נזק בעי לשלם ואי לאו כגופו דמי חצי נזק נמי לא לשלם? הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי *וחצי נזק צרורות הלכתא גמירי לה: אמר רבא כל שבזב טמא, בנזקין משלם נזק שלם, כל שבזב טהור, בנזקין משלם חצי נזק, ורבא צרורות אתא לאשמועינן? לא, רבא עגלה מושכת בקרון קא משמע לן, תניא כותיה דרבא בהמה מועדת לשבר בדרך הלוכה, כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה *בגופה דרך הלוכה, ובשערה דרך הלוכה, באוכף שעליה, ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה, ובזוג שבצוארה, וחמור במשאו ועגלה מושכת בקרון משלם נזק שלם | תנו רבנן תרנגולים שהיו מהטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי, משלמין נזק שלם | בעי רבא דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו- בתר מעיקרא אזלינא וגופיה הוא או דלמא בתר תבר מנא אזלינא וצרורות נינהו? תפשוט ליה מדרבה *דאמר רבה זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור דאמרינן ליה מנא תבירא תבר: לרבה פשיטא ליה, לרבא מבעיא ליה? ת"ש הידוס אינו מועד, וי"א הוי מועד הידוס ס"ד? אלא לאו הידוס והתיז ובהא קמפלגי דמר סבר בתר מעיקרא אזלינן ומר סבר בתר תבר מנא אזלינן, לא בהתיז

גמ' היינו רגל היינו בהמה · מאי רגל ומאי בהמה דתני תרתי במתני' הא חדא היא ולמאי הדר תני הבהמה מועדת: **תנא אבות** · רגל ממש שדרסה ברגליה וסיפא קתני תולדות "הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה" דתולדות דרגל הן דהזיקה מצוי ואין כוונתה להזיק: **מאי אבות ומאי תולדות איכא** · (והא) ליכא למימר דהאי דתנא בהמה מועדת לאכול פירות וירקות הוי להו תולדה דהיינו שן ממש ותולדה דשן היינו נתחככה בכותל להנאתה: **הוה קמהדר ליה** · רבא לרבינא: **בבדיחותא** · בשחוק: **וא"ל אנא שנאי חדא** · רישא ואת שני סיפא: **וטעמא מאי** · אסיפא קאי: **בעירה** · היינו תרגום של בהמה: **קמ"ל** · מתני' דאשן דחיה נמי מיחייב: **דחיה בכלל בהמה** · דכתיב (דברים יד) "זאת הבהמה אשר תאכלו" ומפרש בתריה "איל וצבי ויחמור": **אי הכי הא** · שן בהמה מבעי ליה למיתני ברישא והדר שן חיה: **רישא נמי ליתני** · "בהמה" דהוי תולדה ברישא דלא כתיבא: **אידי ואידי** · שן דחיה ושן דבהמה: **הכא** · גבי רגל: **שביק אב ותני תולדה** · בתמיה: **דסליק מרגל** · בפ"ק (דף טו:) תנן הרגל מועדת ולא תנן הבהמה: **אוכף** · סול"א בלע"ז: **שליף** · משאוי שבאמתחת ובמרצופין: **התיז** · דהוו צרורות: **סומכוס** · לית ליה הלכתא דחצי נזק צרורות אלא נזק שלם ס"ל: **נובר** · בחוטמו ובלע"ז פוריי"ר: **צרורות כי אורחייהו** · כלומר אע"ג דאורחייהו להתיז צרורות משלם חצי נזק כדמפרש לקמיה דהלכתא גמירי לה וכן חזיר הנובר ומתיז צרורות בחוטמו הוי נמי כצרורות דרגל דכל מה שהוא כחו ולא גופו קרי צרורות: **בכנפיהם** · שנגעו בכנפיהם בכלי: **רוח שבכנפיהם** · היינו צרורות דכחו הוא: **מהדסין** · מרקדין: **ונקרו** · בחרטום שלהם שקורין בי"ק: **העלו עפר** · מן הארץ לעיסה: **חצי נזק נמי לא** · דלא אשכחן חצי נזק אלא במשונה, אבל במידי דאורחיה לא: **שבזב טמא** · משמע נגיעה ממש: **שבזב טהור** · כגון שזורק חפץ על אדם הוי טהור, ובנזקין כעין צרורות= חצי נזק: **צרורות אתא לאשמועינן** · בתמיה: **עגלה מושכת בקרון** · אתא לאשמועינן דבזב טמא אם הלכה קרון שהזב עליה על גבי כלים טמאים משום מדרס הזב ובנזקין נמי עגלה שמשכה בקרון ע"ג כלים כגופה הוי ולא כצרורות ואם התיז צרורות מתחת הקרון, דבזב טהור, בנזקין נמי= צרורות נינהו: **בפרומביא** · רסן: **זוג** · אישקליטא: **מהטטין** · מנקרין בחרטומיהן: **בתר מעיקרא** · שדחפתו ובגופה תבר מנא: **ושברו במקל** · קודם שנח: **פטור** · המשברו וחייב הזורק אלמא בתר מעיקרא אזלינן והואיל וסופו לישבר לכשינוח כמי שנשברו הוא דמי: **הידוס** · רקידת התרנגולים: **הידוס ס"ד** · אמאי לא ליהוי מועד הא אורחיה הוא: **הידוס והתיז** · שנגלגל הכלי ברקידתו למקום אחר וקסבר מ"ד מועד לנזק שלם סבר בתר מעיקרו אזלינן:

בהתיז

סד"א ושלח את בעירה כתיב · אע"ג דכבר אשמועינן ברישא דאפי' תרנגולין מועדין מ"מ ניחא ליה לאשמועינן גבי שן וקשה קצת אמאי לא תנא נמי תולדה בשן כמו ברגל:

קמ"ל דחיה בכלל בהמה · לא מהאי דרשה דבהמה המקשה (חולין דף עא.) קאמר הכא דחיה בכלל בהמה דהא הכא אפילו עוף נמי הוי בכלל בהמה כדקתני התרנגולת מועדת אלא ילפינן בהמה משבת כדאמרינן בס"פ הפרה (לקמן דף נד:) דבעירה ובהמה הכל אחד דמתרגמינן בהמה בעירה:

וחמור במשאו · אע"ג דכבר שנה בשליף שעליה אצטריך לאשמועינן לפי שאין משאוי של חמור מהודק ומחובר בו כבשאר בהמה וס"ד דלא הוי כגופו:

נובר באשפה · יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ) מתרגמינן יטבריניה ואע"ג דתנא צרורות דרגל אשמועינן צרורות דשן דלהנאתו קעביד:

כל שבזב טהור · אין זה הכלל דוקא דהא קנה בקומטו של זב והסיט בו הטהור טהור* ולענין נזקין אין חילוק וכל עיקר האי כללא לא בא אלא למעט זורק:

בתר מעיקרא אזלינן כו' · ומדתנן דרסה על הכלי ושברתו דמשמע הא נתגלגל למקום אחר ונשבר שם חייב ח"נ ליכא למידק דאדרבה מדמפליג בין ראשון לשני ולא מפליג בראשון גופיה איכא למידק איפכא:

זרק כלי מראש הגג כו' · נראה דאם זרק אבן הוא חץ על הכלי ובא אחר וקדם ושברו דפשיטא דחייב ולא שייך כאן מנא תבירא תבר דאי אזלינן נמי הכא בתר מעיקרא לא משכחת בצרורות ח"נ וסברא פשוטה היא לחלק בין זורק אבן לזורק כלי עצמו:

והא

עין משפט
נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שצ סעיף א:

ו ב ג מיי' פ"ב שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ג ד:

ז ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף א:

ח ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

ט ו מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף א:

י ז מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ד:

יא ח מיי' שם פ"א הל' י סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

[יבמות ג: וש"נ]

יב ט מיי' שם פ"ב הל' יד ועיין בהשגות וכמ"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף יא:

יג י טוש"ע שם סעיף ה בהג"ה ועי' במיי' פ"ב מהלכות נזקי ממון הלכה י ובהשגות שם:

[נדה מג.]

נושא
ו) הסבר לשון ומקנה המונח
ב) והשוואה למש' לקמן י': בענין שן

נושא כללי (עד י:)
נזקי רגל

נושא
ו) דוגמאות של נזק ע"י רגל
ב) צרורות - מח' רבנן וסומכוס
רבנן: חצ' נזק
סומכוס: נזק שלם

רבינו חננאל

השן מועדת והבהמה מועדת כו' פי' בשלמא גבי רגל מפרש בעיטה והיא תולדה וקתני לה הכי גבי בהמה ש"מ דמשום תולדות קתני בהמה אלא לגבי שן מאי מן התולדות דשן א) דקתני בהמה לאתויי תולדה דשן · ופריק רב אשי רישא שן דחיה סיפא שן דבהמה וכולהו אבות נינהו ושאר השמועה פשוטה היא · ת"ר הבהמה מועדת להלך לדרכה ולשבר כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה או בשערה דרך הלוכה באוכף שעליה או בשליף שעליה בפרומביא שבפיה בזוג שבצוארה וחמור במשאו משלמין נזק שלם · וצרורות כי אורחייהו כגון שהיה פרה מהלכת וצרורות מנתזין מתחת פרסותיה וחזיר נובר באשפה והתיז והזיק משלמין חצי נזק · סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם נזק שלם · ת"ר תרנגולין שהיו מהדסין בעיסה או על גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נזק שלם · העלו עפר או צרורות חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם · תניא אידך תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהם נזק שלם · ברוח שבכנפיהם חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם · וליתא לסומכוס דתניא תרנגול שהיה מפריח ממקום למקום ויצאתה רוח מתחת כנפיו ושברה כלים משלם חצי נזק וסתמא כרבנן · אמר רבא במסקנא לעולם כחו כגופו דמי וחצי נזק דצרורות הלכתא גמירי לה · אמר רבא כל שבזב טמא בנזקים משלם נזק שלם · וכל שבזב טהור בנזקין חצי נזק · ואמר רב אשי הא שמעתא דרבא בע"ז פרק ר' ישמעאל בסופו בהאי לישנא אמר רב אשי כל שבזב טמא בנכרי עושה יין נסך · כל שבזב טהור בנכרי אינו עושה יין נסך ג) מכאן אר"ש בן לקיש קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור וזהו ששנינו במשנתינו [זבים פ"ג] טהור מכה את הטמא טהור · אבל קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא [illegible] ליה דכחו כגופו דמי · [illegible] טהור · ופריק כגון דאזיל מיניה [illegible] טמא תנינא בהדיא כיוצא בו [illegible] [תוספתא דזבים פ"ד ובעירובין [illegible]] [illegible]

מבנה כללי (עד י:)
◇ שאלות בענייני נזקי רגל

נושא
שאלת רבא:
מזיק שהיה לו מגע עם הכלי
כאן ונשבר הכלי במקום אחר
א) בתר מעיקרא אזלינן
- או דלמא -
ב) בתר שעת שבירה אזלינן דהוי כחו

△ נסיונות לפשוט שאלת רבא

מסורת
הש"ס

[לקמן יט:]

* כ"ג דף השן מועדת לאכול את הראוי לה הבהמה מועדת לאכול פירות וירקות

[לקמן כד: נדרים פא. נזיר לה: זבחים קטו: חולין נט. עא. פד.]

⊛ הסוגריים אינם לשם דילוג אלא להראות שהקמ"ל אינו על הא דאמר דחיה בכלל בהמה אלא קמ"ל מתני' דאין דחיה נמי מיחייב, הכוונה דחיה בכלל בהמה נאמר מהפסוק וכמובא ברש"י

◆

גליון
הש"ס

גמ' דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה. ב"ב קח ע"ב:

*סוגריים לשם דילוג. בתוך הסוגריים הנ"ל בצ' תיקון

[תוספתא פ"ב]

לעיל ג:

[שם.]

[לקמן כו:]

*- סוגריים לשם דילוג. הת"ש שאחרי הסוגריים מת"חס לשאלת רבא. בתוך הסוגריים יש שאלה על השאלה - הגמ' שואלת למה רבא היה צריך לשאול שאלתו בזמן שהיה יכול לגזור התשובה מדברי רבה

א) נראה דל"ל מאי מן התולדות דשן דקתני בהמה וכו'. ב) אולי צ"ל וכן אמר ר"ש בן לקיש [נדה מג:] קנה בקומטו וכו'. ג) נראה דל"ל דהא כל שבזב טמא דבר ידוע הוא דכל עיסה דנגע זב טמא וכו'. ד) [illegible]